ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Гулистон шахри

2024 йил 15 март

туманлараро иқтисодий судининг судьяси 3.Раджабов Гулистон раислигида, Р.Садуллоев котиблигида, Сирдарё вилояти фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгаши вакили А.Абдужалилов (2024 йил асосида), "Yangiyer-Mobayl-Baraka" 01/5-сонли ишончнома масъулияти чекланган жамияти вакили – трейдр З.Махмудов (ишончномасиз), "Saboxat Xaydarovna" фермер хўжалиги вакили – У.Яхяев (рахбар), "Zamon-Teks Cluster" масъулияти чекланган жамияти - вакили Р.Каршиев (2024 йил 12 мартдаги 32-сонли ишончнома асосида) ва учинчи шахс сифатида жалб қилинган "Узбекистон республика товар хом ашё биржаси" акциядорлик жамияти вакили Ж.Номозов (2023 йил 14 июлдаги 01-18/2085-сонли ишочнома асосида) иштирокида, Сирдарё вилояти фермер, дехкон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг "Saboxat Xaydarovna" фермер хўжалиги манфаатида "Yangiyer-Mobayl-Baraka" масъулияти чекланган жамияти номидан топширик шартномаси асосида фаолият юритувчи трейдери З.Махмудов томонидан 2024 йил 08 январда "Saboxat Xaydarovna" фермер хўжалиги номидан "махсулот" – пахта хом ашёсини сотиш ваколати бўйича савдода иштирок этиб, махсулотни сотиб олувчи брокерлик идораси "So'nmas Chorva" масъулияти чекланган жамиятининг топширик шартномаси асосида фаолият юритувчи трейдери иштирокида "Zamon-Teks Cluster" масъулияти чекланган жамиятига 48 тонна 10 кг пахта хом ашёсини хар бир килограмм учун 7 800 сўмдан, жами 374 478 000 сўмга сотиш тўгрисидаги 20240108-сонли савдо баённомаси асосидаги 6644011-сонли олди-сотди шартномасини хакикий эмас деб топиш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни ўз биносида, видеоконференцалока режимидаги очик суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

АНИКЛАДИ:

Сирдарё вилояти фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгашининг (кейинги ўринларда - Кенгаш) "Saboxat Xaydarovna" фермер хўжалиги (кейинги ўринларда - даъвогар) манфаатида судга даъво ариза билан мурожаат килиб, "Yangiyer-Mobayl-Baraka" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда - жавобгар) номидан топширик шартномаси асосида фаолият юритувчи трейдери З.Махмудов томонидан 2024 йил 08 январь куни соат 17:31:38 да "Saboxat Xaydarovna" фермер хўжалиги номидан "махсулот" — пахта хом ашёсини сотиш ваколати бўйича савдода иштирок этиб, махсулотни сотиб олувчи брокерлик идораси "So'nmas Chorva" масъулияти чекланган жамиятининг топширик шартномаси асосида фаолият юритувчи трейдери А.Дадаханов иштирокида "Zamon-Teks Cluster" масъулияти чекланган

жамиятига 48 тонна 10 кг пахта хом ашёсини ҳар бир килограмм учун 7 800 сўмдан, жами 374 478 000 сўмга сотиш тўғрисидаги 20240108-сонли савдо баённомаси асосидаги 6644011-сонли олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас деб топишни сўраган.

Гулистон туманлараро иқтисодий судининг 2024 йил 23 февралдаги ажрими билан "Zamon-Teks Cluster" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда - қўшимча жавобгар), "So'nmas Chorva" масъулияти чекланган жамияти ҳамда "Ўзбекистон республика товар хом ашё биржаси" акциядорлик жамиятини низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида ишда иштирок этишга жалб қилинган.

Суд муҳокамаси вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда огоҳлантирилган "So'nmas Chorva" масъулияти чекланган жамияти суд мажлисида вакиллари иштирокини таъминламади.

Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси (кейинги ўринларда - ИПК) 128-моддасига кўра, агар суд иқтисодий суд ишларини юритиш иштирокчиси ўзига юборилган ажримнинг кўчирма нусхасини олганлиги ёки ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа усулда хабардор қилинганлиги тўғрисида суд мажлиси бошлангунига қадар маълумотларга эга бўлса, ушбу иштирокчи тегишли тарзда хабардор қилинган деб хисобланади.

Шу боис суд, ИПК 127-128 ва 170-моддалари талабларига кўра, ишни "So'nmas Chorva" масъулияти чекланган жамияти вакили иштирокисиз кўриш мумкин деб хисоблайди.

Суд мажлисида иштирок этган Кенгаш вакили даъво талабларини кўллаб-кувватлаб, даъво ариза юзасидан ёзма фикр такдим килиб, даъвогар ва жавобгар ўртасида 2024 йил 03 январда 106-сонли топширик шартномаси имзоланганлиги, мазкур топширик шартномаси асосида жавобгар даъвогар номидан "махсулот" — пахта хом ашёсини сотиш ваколати бўйича савдода иштирок этиб, кўшимча жавобгарга 48 тонна 10 кг пахта хом ашёсини хар бир килограмм учун 7 800 сўмдан, жами 374 478 000 сўмга сотганлиги, бу тўғрисида 20240108-сонли савдо баённомаси асосидаги 6644011-сонли олдисотди шартномаси тузилганлиги, бирок жавобгар топширик шартномасига мувофик ўз мажбуриятларини бажармаганлиги, товар хом-ашё биржасида бўлиб ўтадиган савдо вакти тўғрисида даъвогарни хабардор килмасдан, товар хом-ашё биржасида пахта хом ашёсини арзон нархда сотганлиги, топширик шартномасига кўра жавобгар даъвогарни электрон савдоси белгиланган кун хакида хабардор килиши лозим эканлиги хакида важлар келтириб, даъво аризани каноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво талабларини кўллаб-кувватлаб, Кенгаш вакилининг кўрсатувларни маъкуллаб, пахта хом ашёси товар хом-ашё биржасида арзон нархда сотилганлиги, уни сотилиши вакти хакида бехабар колганлиги, бошка фермерларнинг пахта хом ашёси кейинрок биржада киммат нархда сотилганлиги, брокер шартнома шарти бўйича биржада бўлиб ўтадиган савдо хакида уни олдиндан хабардор килиши лозимлиги, топширик шартномасини ўз хохиши билан имзолаганлигини, баён килиб, даъво аризани қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили даъво аризага эътироз билдириб, даъвогар пахта хом ашёсини биржа савдосида сотиш ҳақида ариза тақдим қилганлиги, аризада пахта сотилишининг бошланғич нархи килограммига 7 800 сўм деб кўрсатилганлиги, пахта хом ашёсини биржа савдосига олиб чиқилганлиги, бир-икки кун пахтани сотиб олиш юзасидан ҳеч кимдан таклиф тушмаганлиги, биржа бозорида пахтанинг нархини олдиндан аниқлаш ва белгилашнинг имкони мавжуд эмаслигини баён қилиб, даъво аризани қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган қушимча жавобгар вакили даъво аризага эътироз билдириб, қонуний қарор қабул қилишни суради.

Суд мажлисида видеоконференцалоқа режими орқали иштирок этган "Узбекистон республика товар хом ашё биржаси" акциядорлик жамияти вакили Ж.Номозов даъво аризага эътироз билдириб, биржа савдоларида нархлар талаб ва таклиф асосида шаклланиши, нархнинг савдо амалга оширилган кундаги ўсиши ёки пасайиши, қанча нархга ва кимга сотилишини аниқлашнинг имкони эмаслиги, 2024 мавжуд республикадаги пахта етиштирувчилар учун биржа барча махсулотни чиқаришнинг бошланғич нархи 7 800 сўм этиб белгиланганлиги, битимнинг нархи тарафга тўғри келмаслиги ёки ўзига мақбул бўлмаган тараф билан битимнинг тузилиши олди-сотди шартномасини хакикий эмас деб топишга асос бўлмаслигини баён қилиб, даъво аризани қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Суд, ишда иштирок этган тарафлар вакиллари, ишдаги мавжуд хужжатларга хукукий бахо бериб, куйидаги асосларга кўра Кенгашнинг даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади:

Иш хужжатларидан аникланишича, даъвогар ва жавобгар ўртасида 2024 йил 3 январда 106-сонли топширик шартномаси имзоланиб, унга кўра даъвогар жавобгарга мукофот эвазига, унинг номидан ва унинг хисобидан "ЎзРТХБ" АЖда товарларни сотиш ёки сотиб олиш бўйича битимлар тузиш топшириғини бериш ҳақида келишилган.

Мазкур топшириқ шартномаси асосида жавобгарнинг трейдери 3.Махмудов 2024 йил 08 январь куни соат 17:31:38 да даъвогар номидан "махсулот" – пахта хом ашёсини сотиш ваколати бўйича савдода иштирок этиб, махсулотни сотиб олувчи брокерлик идораси "So'nmas Chorva" масъулияти чекланган жамиятининг топширик шартномаси асосида фаолият юритувчи трейдери А.Дадаханов иштирокида "Zamon-Teks Cluster" масъулияти чекланган жамиятига 48 тонна 10 кг пахта хом ашёсини ҳар бир килограмм учун 7 800 сўмдан, жами 374 478 000 сўмга сотиш тўғрисидаги 20240108-сонли савдо баённомаси асосидаги 6644011-сонли олди-сотди шартномаси тузилган.

Топшириқ шартномасининг 2.1.5-бандида жавобгар (брокер) мижозни (даъвогарни) битим рўйхатдан ўтказилган кунида амалга оширилган битим тўгрисида хабардор қилиши белгиланган.

Бироқ, топшириқ шартномасида тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари ва шартлари белгиланган бўлиб, унга кўра жавобгарнинг даъвогарни биржа савдосининг вақти ҳақида тегишли тартибда огоҳлантирилмаганлиги ҳолати

даъвогар номидан жавобгар томонидан тузиладиган битимларнинг ҳақиқий эмаслигига олиб келишини назарда тутувчи шартлар ёки келишувлар мавжуд эмас.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (кейинги ўринларда - ФК) 113-моддасининг биринчи қисмида битим ушбу Кодексда белгилаб қўйилган асосларга кўра, суд ҳақиқий эмас деб топганлиги сабабли (низоли битим) ёки бундай деб топилишидан қатъий назар, ҳақиқий эмас деб ҳисобланади (ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим) деб белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг "Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида" 2014 йил 28 ноябрдаги 269-сонли қарори 3-бандининг иккинчи-учинчи ҳатбошилари мазмунига кўра, битимларни ҳақиқий эмас деб топишга ФКнинг 115 - 126 моддаларида назарда тутилган асослар бўйича йўл қўйилиши, битимнинг ҳақиқий эмаслигига унинг ғайриқонунийлиги асос бўлиши белгиланган.

ИПК 68-моддасининг биринчи қисмига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Лекин, Кенгаш ва даъвогар пахта махсулотини 374 478 000 сўмга сотиш тўгрисидаги 20240108-сонли савдо баённомаси асосида расмийлаштирилган 6644011-сонли олди-сотди шартномасини хакикий эмас деб топишни сўраган бўлса-да, даъво аризада ва суд мажлисида ФКнинг кайси моддасига асосан хакикий эмаслиги хамда ғайриконунийлиги нимадан иборат эканлигини асословчи аник далил ва исботларини такдим этмади.

ФКнинг 381-моддасига кўра конунда белгиланган коидалар бузиб ўтказилган кимошди савдоси манфаатдор шахс талаби билан суд томонидан хакикий эмас деб топилиши мумкин. Кимошди савдосини хакикий эмас деб топиш кимошди савдосида ғолиб чиккан шахс билан тузилган шартноманинг хакикий эмаслигига сабабчи бўлади.

Даъвогарнинг 6644011-сонли олди-сотди шартномасини ФКнинг 381-моддаси талаблари асосида ҳақиқий эмас деб топиш ҳақидаги важи даъво аризани ҳаноатлантириш учун асос бўлмайди.

Чунки, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг "Иктисодий судлар томонидан битимларни хакикий эмас деб топиш тўғрисидаги фукаролик конун хужжатлари нормаларини кўллашнинг айрим масалалари тўғрисида" 2014 йил 28 ноябрдаги 269-сонли карорининг 19-бандида ФК 381-моддасининг иккинчи кисмига мувофик, кимошди савдосини хакикий эмас деб топиш ким ошди савдосида ғолиб чиккан шахс билан тузилган шартноманинг хакикий эмаслигига олиб келиши, шу боис, судлар инобатга олишлари лозимки, агар кимошди савдосининг натижалари буйича тузилган битимни савдо ўтказиш коидалари бузилганлиги сабабли хакикий эмас деб топиш тўғрисида даъво берилган бўлиб, бирок кимошди савдосини хакикий эмас деб топиш хакида талаб кўйилмаган бўлса, бундай даъвони каноатлантириш рад этилиши, кимошди савдоси белгиланган

қоидаларга риоя қилинган ҳолда ўтказилган бўлса-да, аммо кимошди савдосининг натижалари бўйича тузилган битим ФКда назарда тутилган асослар бўйича ҳақиқий эмас бўлган ҳоллар бундан мустаснолиги белгиланган.

Бу ҳолатда, Кенгаш ва даъвогар томонидан ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган важлари, тақдим этилган ҳужжатлари ва асослари даъвогар ва жавобгар ўртасидаги муносабатларни тартибга солувчи 2024 йил 3 январдаги 106-сонли топшириқ шартномасидан келиб чиққан.

Юқоридагиларга кўра, суд даъвогар томонидан низоли шартномани хакикий эмас деб топиш учун ФКнинг қайси моддасига асосан хакикий эмаслиги хамда ғайриконунийлиги нимадан иборат эканлиги исботини такдим этмаганлиги, уларнинг ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган важлари даъвогар ва жавобгар ўртасидаги муносабатларни тартибга солувчи топширик шартномасидан келиб чикканлигини инобатга олган холда даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

ИПК 116-моддасининг биничи қисмига кўра, суд чиқимлари суд мажлисини видеоконференцалоқа режимида ўтказиш билан боғлиқ харажатлардан, шунингдек ишни кўриш билан боғлиқ бошқа харажатлардан иборатдир.

Суд мажлисини видеконференцалоқа режимида ўтказиш билан боғлиқ суд харажатларининг суммаси суд томонидан белгиланади ва ишда иштирок этувчи шахслардан ишни кўриб чиқиш натижалари бўйича ушбу Кодекснинг 118-моддасига мувофик ундирилади.

ИПК 118-моддасининг биринчи қисмига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Бироқ, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги "Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПҚ-3318-сон Қарори 3-бандида фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашлари фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва ҳўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шаҳслари ҳатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар такдим этиш, бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси "Давлат божи тўгрисида" ги Қонунининг 9-моддаси биринчи кисми 18-бандига асосан кенгашнинг даъво аризаси олдиндан давлат божи тўловисиз иш юритишга қабул қилинганлигини инобатга олиб, давлат божини ундирувсиз қолдириб, олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажатларини даъвогар зиммасида қолдиришни, ишни видеоконференцалоқа режимида кўриш билан боғлиқ 85 000 сўм харажатни даъвогардан Олий суд депозит хисобварағига ундиришни лозим топади.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 74, 127, 128, 116, 118, 176-180, 186, 192-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Сирдарё вилояти фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгашининг даъво аризасини қаноатлантириш рад этилсин.

Давлат божи ундирувсиз қолдирилсин.

Олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажатлари "Saboxat Xaydarovna" фермер хўжалиги зиммасида қолдирилсин.

"Saboxat Xaydarovna" фермер хўжалигидан Олий суд депозит хисобварағига 85 000 сўм ишни видеоконференцалоқа режимида кўриш билан боғлиқ суд харажатлари ундирилсин.

Хал қилув қарори қабул қилингандан кейин бир ойлик муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақалари берилсин.

Хал қилув қарорининг кўчирма нусхаси тарафларга юборилсин.

Хал қилув қарори устидан у қабул қилинган кундан эътиборан бир ой ичида шу суд орқали Сирдарё вилоят судининг иқтисодий ишлари бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида ёки қонуний кучга кирган ва апелляция тартибида кўрилмаган ҳал қилув қарори устидан у қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация тартибида шикоят берилиши ёхуд прокурор протест келтириши мумкин.

Раислик қилувчи, судья

3. Раджабов

